

DOI 10.37491/UNZ.84.7
УДК 342.95

Тетяна КОРНЕВА¹

ЕФЕКТИВНІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Зовнішньоекономічна діяльність є одним зі складників загальної діяльності кожної країни. У національному законодавстві країна виділяє свої особливі аспекти і напрямки. Запровадження правового регулювання всіх видів зовнішньоекономічної діяльності в Україні, включаючи зовнішню торгівлю, економічне, науково-технічне співробітництво, спеціалізацію та кооперацію в галузі виробництва, науки і техніки, економічні зв'язки в галузі будівництва, транспорту, експедиторських, страхових, розрахункових, кредитних та інших банківських операцій, надання різноманітних послуг, відбулося шляхом прийняття в 1991 році Закону «Про зовнішньоекономічну діяльність». Стаття присвячена проблематиці зростання впливу адміністративних органів на суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та методи здійснення державної влади. Адміністративне право визначає компетенцію органів державної виконавчої влади, а також містить акти державного управління, які мають вплив на окремих осіб. Акцентовується увага, що Україна перебуває в активній фазі трансформацій, коли змінюється законодавча база, встановлюються нові

¹ кандидатка юридичних наук,
доцентка кафедри конституційного права та галузевих дисциплін
Навчально-наукового інституту права,
Національний університет водного господарства та природокористування (м. Рівне),
korneva_tanya@ukr.net,
<https://orcid.org/0000-0002-3944-1263>.

правила діяльності, створюються нові міжнародні зв'язки. Позиція Уряду — налагодження конструктивної співпраці з бізнесом, активізація інвестиційної політики, реформування в Україні модусу правового регулювання товарних майнових відносин у зв'язку з приєднанням до СОТ та наближеною перспективою переговорів щодо «поглибленої» зони вільної торгівлі між Україною та ЄС. Роль правових важелів у контексті запровадження економічних реформ в Україні неможливо переоцінити. Але власне адміністративно-правове регулювання вимагає реформування його моделі в зовнішньоекономічній сфері, зокрема суттєвої зміни зіставлення публічно-правових та приватноправових інтересів. У цьому реформуваний важливу роль має зовнішній фактор, тобто вже наявне правове регулювання ринкових відносин, що успішно діє в економічно розвинутих країнах. Отже, у України є альтернатива — або запозичити міжнародний досвід, або йти власним шляхом спроб та помилок. Проаналізовано можливості, особливості та межі застосування адміністративного впливу в сфері державного управління зовнішньоекономічною діяльністю. Критично оцінено пряме запозичення європейського наукового досвіду без врахування національної специфіки та наголошено, що для покращення ефективності адміністративно-правового регулювання необхідна нова ідеологія, нові підходи в методах та засобах адаптації національного законодавства до законодавства ЄС. Досліджено факти, коли адміністративні акти виникають поза здійсненням формальних повноважень адміністративних органів. Розглянуто деякі адміністративні процедури, що суттєво впливають на здійснення зовнішньоекономічної діяльності та можливість захистити українську промисловість від дешевого та масованого імпорту товарів. Вироблено конкретні пропозиції щодо розмежування зовнішньоекономічних відносин, які тяжіють до сфери публічного права і є середовищем адміністративного впливу держави, яка є стороною цих відносин та зовнішньоекономічних відносин між суб'єктами приватного права.

Ключові слова: адміністративні органи, адміністративні акти, адміністративні процедури, зовнішньоекономічна діяльність, СОТ, законодавство ЄС.

Досліджуючи актуальну проблематику розвитку зовнішньоекономічної діяльності в умовах реформаційних процесів, слід зауважити, що формалізація вступу України до Світової організації торгівлі (16 травня 2008 р.) мала свідчити про завершення процесу уніфікації національного законодавства із загальноприйнятими міжнародними стандартами в зовнішньоекономічній сфері, проте впорядкування національного законодавства в найважливіших галузях продовжується шляхом прийняття нових нормативно-правових актів. Далекий від завершення і процес уніфікації та гармонізації українського законодавства із нормами європейського права, передусім у зовнішньоекономічній сфері.

Процеси зовнішньоекономічної діяльності і євроспівробітництва широко представлено в працях вітчизняних та зарубіжних учених, а саме: І. Бережнюка, П. Беленького, О. Барановського, З. Бройде, Є. Додіна, Л. Дорофеевої, Д. Віллерса, Дж. Сакса, А. Уорнена, Н. Георгіаді, Ю. Тейя, В. Сіденко, П. Уайлза та ін.

Однак, попри значний обсяг публікацій із досліджуваної тематики, недостатньо розробленими залишаються питання адміністративного впливу на організаційно-економічне забезпечення активізації зовнішньоекономічної діяльності в умовах євроінтеграції, а особливо в умовах економічної кризи, викликані пандемією.

Зважаючи на актуальність й необхідність дослідження питання ефективності адміністративно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності, що реалізується в непростих сучасних умовах, *метою статті* є аналіз наявних викликів, що постають як з боку правового унормування окремих понять, процесів і процедур у зовнішньоекономічній сфері, так і з боку організації діяльності адміністративних органів, що мають неабиякий вплив на її ефективність у цілому. Саме в адміністративних процедурах закладається ризик неправомірного застосування дискреційних повноважень органами державної виконавчої влади, що гальмує реалізацію прийнятих прогресивних законодавчих актів.

Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» визначені основні принципи здійснення зовнішньоекономічної діяльності, її види, суб'єкти такої діяльності, основи державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності [1]. Її роль завжди була і залишається пріоритетним напрямом політики держави, що створює основи для розвитку вигідної торгівлі і сприятливого інвестиційного клімату в Україні.

Необхідність проведення реформування органів державної виконавчої влади обумовлена стратегічним курсом України на інтеграцію з Європейським Союзом, зближенням як на рівні законів, так і на рівні правил та звичаїв, що існують у суспільстві. Згідно з євроінтеграційним курсом органи влади України взяли на себе зобов'язання проводити реформи відповідно до критеріїв, визначених в Копенгагені (1993 р.) і в Мадриді (1995 р.) [2, с. 33–34].

Загальнодержавна програма адаптації законодавства України до законодавства Євросоюзу унормована законом України [3] і визначає механізм досягнення Україною відповідності третьому Копенгагенському та Мадридському критеріям набуття членства в Європейському Союзі. Цей механізм включає не тільки адаптацію законодавства, а й створення відповідних інституцій та інших додаткових заходів, необхідних для ефективних нормотворчої та правозастосовної діяльності. На сьогодні Євросоюз є одним з головних торговельних партнерів України, частка ринку ЄС у експорті України становила 40 % від всього обсягу торгівлі України лише в перші шість місяців 2021 року [4]. Отже в цих відносинах Україна перебуває в регуляторному правовому полі ЄС, які достатньо формалізовані багатьма директивами та регламентами і не унормовані національним законодавством України в силу тих чи інших політичних та економічних особливостей становлення нашої держави.

Перебування України членом СОТ, основні завдання якої визначені у преамбулі до Угоди про заснування СОТ [5, с. 26], створило необхідні передумови для підписання у червні 2014 року Економічної частини Угоди про асоціацію з ЄС. Угода про асоціацію, зокрема в частині поглибленої та всеохопної зони вільної торгівлі, є ключовими інструментами зближення України та Євросоюзу, оскільки унормовує політичні й економічні відносини, просуває спільні цінності й надає допомогу для забезпечення стабільного, демократичного розвитку нашої країни.

Проте Україна не обмежує свою діяльність асоціацією з ЄС, а проводить активну зовнішню політику шляхом укладання міжнародних угод і створення малих альянсів з іншими країнами. Правовою метою в цих інтеграційних процесах зовнішньоекономічної діяльності має бути стабільне нормативне забезпечення недискримінації нерезидентів (особливо приватних суб'єктів) в Україні, що є запорукою недискримінації українських суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на зовнішніх ринках та буде сприяти її ефективності шляхом прискорення обігу товарів, послуг, росту інвестицій тощо.

Коли державні інституції управляють добре процесами зовнішньоекономічної діяльності, бізнес не звертає на це уваги, оскільки вважає це нормою, але в умовах появи непередбачуваних ризиків починає шукати винних. Так, на офіційному сайті Державної митної служби України до уваги суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності доводиться інформація про набрання чинності міжнародних угод про співробітництво, вільну торгівлю і стратегічне партнерство, де передбачаються запровадження тарифних преференцій, застосування тарифних квот (звільнення від оподаткування ввізним митом) тощо. Проте український бізнес поки придивляється і не поспішає скористатися перевагами такого інформування, хоча вони надають нові можливості й виграють ті, хто почне першим. Підприємцям, які бажають рухатися в тренді світового розвитку, необхідно вчитися новому, бо саме освіта є базою для вміння користуватися і застосовувати сучасну інформацію, а нові знання можуть стати значною перевагою на зовнішньому ринку.

Міжнародні партнери України звикли до стабільності торгівельних правовідносин у зовнішньоекономічній діяльності, тому основною проблемою для іноземних інвестицій залишається нестабільність, непередбачуваність змін чинного законодавства України і корупція. Вивчення міжнародного досвіду дає можливість проаналізувати та вдосконалити національне законодавство без сліпого копіювання з врахуванням сучасних тенденцій розвитку країни. Україна, на жаль, має низку негативних аспектів антикорупційного законодавства та механізму його реалізації, що ускладнює процес запобігання корупції. Так окремі посадові особи адміністративних органів створюють проблему для інвестора в Україні, блокують інвестиції в державу, заважають бізнесу проводити підприємницьку діяльність, але такі особи не притягаються до юридичної відповідальності.

Слід відмітити, що на сьогодні прихильники посилення державного регулювання, контролю і втручання в зовнішньоекономічну діяльність складають більшість не лише в парламенті та уряді, а й у правоохоронних

органах. Так, на 2022 рік заплановано здійснення 29 916 комплексних перевірок юридичних та фізичних осіб-підприємців, що на 25 030 більше, ніж було у плані на 2021 рік. Тобто питання не в тому, що перевірок стало більше, а в тому що ця кількість зростатиме більше, ніж у шість разів і наряд чи сприятиме зростанню економіки [6].

Викликає занепокоєння і Розпорядження Кабінету Міністрів України № 435 від 12 травня 2021 р., де в плані заходів Національній поліції, Держфінмоніторингу, СБУ (за згодою), Офісу Генерального прокурора (за згодою), ДПС, ДФС та Бюро економічної безпеки доручено виявлення та припинення протиправної діяльності підприємств, діяльність яких має ознаки фіктивності (зокрема з використанням механізмів «транзиту», «скруток» та «зустрічних потоків») задіяних у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму, а також здійснення заходів з припинення їхньої діяльності [7]. Використання в нормативно-правовому акті держави термінів, не унормованих чинним законодавством України, а саме: «скрутка», «зустрічні потоки» — у визначенні завдань органам контролю нагадує боротьбу правоохоронних органів за збудованими в авторитарних умовах методами і може призвести до негативних наслідків у зовнішньоекономічній сфері.

Прикладом малоефективності, як свідчать статистичні показники Держмитслужби, є і документальні перевірки підрозділами митного аудиту митних органів суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності. Так, за 9 місяців поточного року проведено 524 документальні перевірки дотримання вимог платниками податків законодавства України з питань митної справи, що в 1,4 раза більше, ніж за відповідний період 2020 року, в якому проведено 368 документальних перевірок. За результатами таких перевірок, донараховано грошових зобов'язань на суму 201,2 млн грн, що в 1,6 раза більше, ніж за відповідний період 2020 року, в якому донарахування склали 125,8 млн грн. Фактично перераховано до Державного бюджету кошти у сумі 17,2 млн грн, що в 2,4 рази більше, ніж за аналогічний період минулого року, в якому перерахування склали 7,2 млн грн [4].

Величезна різниця між донарахованими та фактично сплаченими грошовими зобов'язаннями свідчить про відмову добровільної сплати суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності грошових зобов'язань, визначених митними органами за результатами проведених документальних перевірок, зростанням судових спорів і вирішенням справ на користь представників бізнесу. Назріла гостра необхідність об'єднати бізнес, державну владу та суспільство для обговорення гострих питань у зовнішньоекономічній сфері та сформувати новий позитивний імідж України на міжнародному ринку.

Корупція, складність і непрозорість митних процедур, суб'єктивність у прийнятті управлінських рішень щодо митного оформлення товарів — так, на превеликий жаль, можна описати стан української митної системи на сьогодні, в якій лише з 2020 по 2021 рік змінилося шість керівників. Кожен з призначених керівників Держмитслужби в середньому перебував на посаді близько чотирьох місяців, що в цілому негативно позначилося не

тільки на роботі митних органів, але й на зовнішньоекономічній діяльності всіх її суб'єктів в Україні.

Найважна система управління державною митною справою продовжує характеризуватися нездоровими для демократичних країн параметрами, а саме:

— ручним управлінням у розстановці кадрів, де призначення на посади відбувається за узгодженням політичних еліт. Були заблоковані серйозні призначення у низці митниць;

— низька кваліфікація посадових осіб митних органів, що безпосередньо впливає на ефективність проведення митних процедур та якість прийнятих рішень щодо митного оформлення товарів, які переміщуються через митний кордон України;

— високий рівень плинності кадрів, причиною якого є зміни політичної влади і бажання поставити на ключові посади «своїх» людей;

— надмірна організаційна та правова регламентація завдань митної служби, яка, з одного боку, породжує корупцію та службові зловживання посадових осіб, а з іншого — знищує ініціативу прийняття самостійних рішень в нестандартних ситуаціях.

Митна служба України фактично паралізована і важко чекати ефективності її реформування. Проте потрібно враховувати географічне положення України, яка знаходиться між Європою та колишніми країнами СРСР, що впливає на стан зовнішньоекономічної діяльності не тільки в Україні, а й в сусідніх країнах, з якими вона межує — Білорусі, Польщі, Словаччині, Угорщині, Румунії та Молдови. Визначення статусу митної служби як державного органу, який забезпечує економічну безпеку, стає першочерговим завданням України, оскільки митні органи, крім суто фіскальних функцій з формування дохідної частини державного бюджету, виконують правоохоронні функції у сфері попередження шахрайства та контрабанди.

Назріла гостра потреба нових підходів у нормотворчій діяльності державних органів (від законів до підзаконних актів, що визначають порядок дій і проведення адміністративних процедур) в зовнішній торгівлі, а саме проведення діалогу з усіма зацікавленими сторонами з метою підвищення переліку тих напрямків, де Україна може скласти гідну конкуренцію та бути успішною.

На жаль, законодавці продовжують руйнівну практику, застосовуючи обмежувальні інструменти. Так, з 01 жовтня 2021 р. в Україні запроваджені зміни порядку оформлення товарно-транспортної накладної (ТТН), відповідно до яких під час її оформлення вантажовідправник буде зобов'язаний вказувати транспортний засіб та його параметри (довжину, ширину, висоту, загальну вагу, у тому числі з вантажем, та масу брутто) [8].

На практиці в бізнесу немає баз даних, які б містили таку інформацію про транспортний засіб, тому, ймовірно, внесення даних буде відбуватися вручну, що за великої кількості задіяного автотранспорту означатиме суттєві додаткові витрати трудових та фінансових ресурсів на виконання цієї роботи. Так, за підрахунками експертів Європейської бізнес-асоціації, додаткові фінансові витрати для однієї компанії можуть досягати 1–1,5 млн грн на рік. А міжнародним компаніям, які ведуть роботу з перевізниками

у спеціальній стандартизованій глобальній програмі (*Global Transportation Management Solutions* — gTMS), яка не передбачає внесення подібної інформації в ТТН, ще й доведеться передбачити додаткові часові і фінансові витрати на доопрацювання програми під нові вимоги. Європейська бізнес-асоціація у своєму зверненні до Прем'єр-міністра та Голови профільного Комітету Верховної Ради України сподівається на позитивне вирішення цього проблемного питання для уникнення зайвого адміністративного тиску на бізнес [9].

Ефективності адміністративно-правового регулювання зовнішньоекономічної діяльності вимагають і національні товаровиробники. Як приклад можна навести ситуацію щодо навколо захисту вітчизняної кабельної галузі, яка має великий експортний потенціал і експортує 25 % своєї продукції. За останні п'ять років в Україні обсяг виробництва у галузі суттєво знизився, проте імпорт зріс на 80 % [11]. Задля збереження української галузі та робочих місць, найбільші українські виробники кабельної провідникової продукції ініціювали спеціальне розслідування з метою захисту національного товаровиробника від масованого імпорту, переважно з Китаю (41 % в імпорті), ЄС (25 %) та Білорусі (18 %) [10].

За результатами 9-місячного дослідження, 23 квітня 2021 р. Міжвідомча комісія з міжнародної торгівлі прийняла рішення про застосування спеціальних заходів щодо імпорту в Україну вищезазначеного товару, незалежно від країни походження, а саме — спеціального мита на рівні 23,5 % з лібералізацією заходів протягом трьох років. Рішення Комісії від 23 квітня 2021 р. № СП-491/2021/4411-03 мало набрати чинності через 30 днів з дня опублікування цього повідомлення [10]. Проте вищезазначене рішення було опубліковано в газеті «Урядовий кур'єр» лише 14 вересня 2021 р. Тобто через 5 місяців після його прийняття, хоча зазвичай публікація відбувається на другий — третій день від прийняття рішення Міжвідомчою комісією з міжнародної торгівлі [10].

Розвиток двосторонніх зовнішньоекономічних взаємовідносин дійсно важливий, але й престиж та імідж України має цінність. Знайти достойне місце для України в міжнародному розподілі праці й вивести її із переліку країн, що є лише постачальниками сировини та споживачами готової продукції, — основне завдання державних органів, а не лобювання інтересів іноземних фірм та розвал вітчизняного виробництва на користь іноземним.

Не є великим секретом, що деякі країни просувають свою продукцію шляхом субсидування та захоплення зовнішніх ринків демпінговим товаром; і це, на жаль, декому вдається. Отже, завданням державних органів, у першу чергу, повинен бути захист національних інтересів. Міністерство економіки України є головним (провідним) органом у системі центральних органів виконавчої влади із забезпечення реалізації державної економічної, цінової, інвестиційної та зовнішньоекономічної політики, а також міжвідомчої координації з питань економічного і соціального співробітництва України з ЄС. Підвищення конкурентоспроможності українських товарів і послуг, створення позитивного іміджу країни та забезпечення присутності українських виробників на міжнародних ринках визначено Мінекономіки

в реформі підтримки експорту. Стратегічними завданнями реформи визначено удосконалення необхідної законодавчої бази щодо використання інструменту публічних закупівель, страхового поліса для забезпечення кредитів для комерційних банків, фінансування експортерів розширеного переліку товарних груп [11].

Саме тому для реалізації вищезазначених амбітних планів України необхідно проаналізувати виявлені недоліки та помилки адміністративно-правового регулювання у сфері зовнішньоекономічної діяльності, дослідити міжнародну практику, зокрема сучасну практику ЄС в цьому напрямку та розглянути можливі заходи, які доцільно впровадити в Україні з урахуванням національної специфіки.

22 жовтня 2021 р. на Міжнародній конференції «Адміністративна процедура: нова сторінка у відносинах держави, громадян та бізнесу», організованій проектом ЄС «Право-Justice», проектом ЄС EU4PAR спільно з П'ятим апеляційним адміністративним судом, Асоціацією розвитку суддівського самоврядування України та Асоціацією правників України за партнерства Міністерства юстиції України, обговорювалися питання застосування єдиних стандартів для суб'єктів владних повноважень за прийняття ними рішень щодо прав чи обов'язків фізичних та юридичних осіб [12].

Єдині стандарти в зовнішньоекономічній діяльності — це, насамперед, правила процесуального та матеріального права, обов'язкові для виконання як самими адміністративними органами, так і тими, хто підпадає під їхню юрисдикцію. Адміністративний орган повинен нести субституційну відповідальність за шкоду, заподіяну неправомірними діями своїх працівників. У наведених вище прикладах адміністративного втручання в зовнішньоекономічну діяльність підприємств шляхом прийняття непродуманих нормативно-правових актів або порушення елементарних адміністративних процедур опублікування правових актів, що призводять до матеріальних втрат, є необхідність передбачити особисту адміністративну й матеріальну відповідальність винних посадових осіб.

Одним з головних своїх завдань у сфері зовнішньоекономічної діяльності державні органи повинні організувати й налагоджувати управлінські державні процеси, мотивувати її учасників, своєчасно та неупереджено вирішувати конфлікти, розвивати сильні сторони України.

В. Сіденко та О. Барановський у своїх роботах зазначали, що приєднання України до СОТ відповідає її стратегічним інтересам та, по суті, означатиме кардинальний поворот від практики довільного встановлення та застосування державою правил економічної поведінки до поступового впровадження правил, визнаних на багатосторонній міжнародній основі [13].

Підбиваючи підсумки викладеного вище, можна зробити висновки, що вивчення загальноприйнятих міжнародних стандартів у зовнішньоекономічній сфері надає можливість проаналізувати та впорядкувати національне законодавство, обмежити адміністративний тиск, вивести відносини із суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності на рівень довіри та партнерства. Для економіки України, що перебуває в шоковому стані від

пандемії, зростання виробничих витрат через енергетичні ресурси, панічних настроїв на фінансових ринках та інших факторах нестабільності вкрай важливі висновки та рекомендації експертів та науковців економічно розвинутих країн.

Сучасний стан глобалізації економіки потребує зменшити ступінь адміністративно-правового державного втручання в зовнішньоекономічні відносини між приватним бізнесом та державою шляхом де-регулятивного методу, що сприятиме швидшому доступу українських підприємців до зовнішніх ринків. Формат зовнішньоекономічних відносин з бізнесменами економічно сильних країн повинен стати корисним не тільки для них, а в першу чергу — для України. Нині, на жаль, між державою та приватним бізнесом немає єдиного бачення та розуміння щодо нових можливостей розвитку зовнішньоекономічних відносин, отже, державні органи зараз просто перестраховуються та відмовляють у співпраці деяким категоріям осіб.

Ключовими завданнями органів державної влади в умовах членства України в СОТ має стати нарощування експорту через створення ефективної системи підтримки національних товаровиробників — експортерів готової продукції, побудови і реалізації нової концепції розвитку митної служби, формування програми сприяння спрощення торгівлі. Це означає зміну поведінки всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, оскільки представники бізнесу не повинні ігнорувати свій економічний і соціальний вплив на цю важливу сферу, а державні інституції діяти авторитарно без врахування суспільних та приватних інтересів. Суспільство змінюється, отже, повинні змінюватися і застарілі моделі державного та корпоративного управління у сфері зовнішньої торгівлі.

Крім того, необхідно пам'ятати, що будь-які проекти ведуть себе по-різному в різних країнах. Отже, сліпе копіювання успішних в інших країнах проектів може бути неефективним без врахування національних особливостей. Тому в Україні необхідно сформувані самостійні, прозорі державні інституції, паралельно досягаючи значного зростання в галузях економіки і соціальної сфери.

Велика надія суспільства покладається на проходження у другому читанні проекту Закону «Про публічні консультації» (№ 4254), спрямованого на покращення якості нормотворчої діяльності шляхом проведення консультацій з усіма зацікавленими сторонами, оскільки захищає державні, приватні та суспільні інтереси від непередуманих рішень та помилок. Забезпечення державою стабільної законодавчої бази матиме позитивний вплив на економіку та всі аспекти суспільного порядку.

Розмежування зовнішньоекономічних відносин, де стороною є держава та зовнішньоекономічних відносин між суб'єктами приватного права, повинно здійснюватися у межах повноважень органом законодавчої та органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування для реалізації конституційно закріплених положень щодо соціальної спрямованості економіки з метою дотримання консенсусу інтересів усіх сторін.

Особливої уваги і захисту потребує малий і середній бізнес, оскільки найбільш уразливий до складності/невизначеності чинного законодавства.

Варто запозичити європейський досвід його підтримання шляхом створення сприятливих умов для провадження експортної діяльності, відстоювання локального виробника, запровадження спеціальних навчальних програм, усунення прогалин у договірній діяльності щодо понятійного апарату, який використовує українське законодавство та наближення його до стандартів ЄС.

Нині від держави та бізнесу суспільством вимагається проведення системних заходів, спрямованих, по-перше, на забезпечення прав і свобод людини, по-друге, виявлення корупційних чинників і звуження дискреційних повноважень в органах публічної влади, по-третє, забезпечення належного міжнародного співробітництва. Досягти позитивного результату в зовнішньоекономічній сфері можливо лише спільними зусиллями.

Спільна економічна безпека в зовнішній сфері базується не тільки на допомозі союзників, але і вимагає власних зусиль щодо посилення регуляторів, створення дійсно незалежних наглядових рад на стратегічно важливих підприємствах країни для стабільності та ефективного управління компаніями. Слід визнати, що започаткована у 2015 році реформа корпоративного управління як ефективний шлях підвищення ефективності управління державними активами, не завершена через процедурне гальмування виконавцями — державними органами виконавчої влади, котрі мали забезпечити формування і повноцінну роботу таких наглядових рад.

Остання проблема, до якої хочеться привернути увагу, — це відповідальність державних органів за виконання публічних завдань. Якщо в державному управлінні чільним є кінцевий результат, то дуже важливо, щоб відповідальність за досягнення цієї мети не була розпорошеною. За деяких обставин потрібно виносити рішення про відшкодування грошових збитків посадовими особами адміністративних органів, що були спричинені їхніми несумлінними чи незаконними діями (бездіяльністю) у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Починаючи реформи, влада повинна звітувати перед суспільством про хід виконання і доводити їх до логічного завершення. На сьогодні урядом України створені нові можливості в галузях торгівлі, інвестицій і енергетики шляхом створення малих альянсів — Люблінського трикутника з Польщею і Литвою; Квадриги з Туреччиною; Асоційованого тріо з Грузією і Молдовою. Всі вони успішно розвиваються, поділяють спільні принципи і приносять усім учасникам конкретні переваги.

Назріла гостра необхідність активізувати діяльність Ради бізнес-омбудсмена — органу досудового вирішення спорів, який покликаний захищати законні інтереси бізнесу від недобросовісної поведінки органів державної та муніципальної влади, метою якого є створення прозорого бізнес-середовища для української та міжнародної бізнес-спільноти.

На сьогодні є потреба усім гілкам влади, керуючись принципом розумності та справедливості, працювати над спрощенням законодавства та адміністративно-правових регуляторних актів, які встановлюють зайві процедури в зовнішньоекономічній діяльності. Без завершення судової реформи,

реформ митної та податкової служб, зменшення тиску з боку правоохоронних органів усі ініціативи суспільства щодо бажання навести в сфері зовнішньоекономічної діяльності лад, зводяться нанівець.

Список використаних джерел

1. Про зовнішньоекономічну діяльність. Закон України від 16.04.1991 р. № 959–XII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <http://bit.ly/3aL9iJ4>.
2. Інститути, необхідні для членства в Європейському Союзі / пер. англ. В. В. Шульги. Київ : Вид-во УАДУ, 2000. 224 с.
3. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу. Закон України від 18.03.2004 р. № 1629–IV. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/399i4Fj>.
4. Статистика і реєстри. *Державна митна служба України*. URL : <https://bit.ly/3l0Oh41>.
5. 50th Anniversary of the Multilateral Trading System / WTO Secretariat. Geneva : WTO, 1998. 134 p. <https://doi.org/10.30875/bc1b0e06-en>.
6. План-графік проведення документальних планових перевірок платників податків на 2022 рік (24.12.2021; 14:11). *Державна податкова служба України*. URL : <https://bit.ly/398BE4w>.
7. Про затвердження Основних напрямів розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення в Україні на період до 2023 року та плану заходів щодо їх реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.05.2021 р. № 435-р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/390atbX>.
8. Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих питань здійснення габаритно-вагового контролю. Закон України від 03.06.2021 р. № 1534–IX. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3kS32Gr>.
9. З 1 жовтня змінюються правила оформлення ТТН (01.10.2021). *Бухгалтер 911*. URL : <https://bit.ly/3vYfqr>.
10. *Омельченко О.* Мовчання уряду: чому Україна відмовилася від легального захисту своїх виробників (07.09.2021). *Європейська правда*. URL : <https://bit.ly/3vY15yI>.
11. Про схвалення Експортної стратегії України («дорожньої карти» стратегічного розвитку торгівлі) на 2017–2021 роки. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 27.12.2017 р. № 1017-р. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL : <https://bit.ly/3P6WC45>.
12. Адміністративна процедура: нова сторінка у відносинах держави, громадян та бізнесу (19.10.2021; 15:00). *П'ятий апеляційний адміністративний суд*. URL : <https://bit.ly/3vVD2Ao>
13. *Сіденко В., Барановський О.* Україна і Світова організація торгівлі: як збільшити плюси та зменшити мінуси? *Дзеркало тижня*. 2002. № 26 (401). 13 липня. С. 8. URL : <https://bit.ly/3wexC2V>.

Надіслано до редакції 25.12.2021

Tetiana KORNEVA

National University of Water Management and Environmental Engineering

Efficiency of Administrative and Legal Regulation of the Ukrainian Foreign Economic Activity in Modern Conditions

Foreign economic activity is one of the components of the overall activities of each country. In the national legislation, the country highlights its special aspects and directions. Introduction of legal regulation of all types of foreign economic activity in Ukraine, including foreign trade, economic, scientific and technical cooperation, specialization and cooperation in the sphere of the production, science and technology, economic relations in the field of construction, transport, freight forwarding, insurance, settlement, credit and other banking operations, the provision of various services, took place through the adoption in 1991 of the Law «On Foreign Economic Activity». The article deals with the problem of increasing the influence of administrative bodies on state structures and methods of exercising state power. Administrative law determines the competence of state executive bodies, and also contains acts of public administration that have an impact on individuals. Emphasis is placed on the fact that Ukraine is in an active phase of transformation, when the legal framework is changing, new rules of operation are being established, and new international relations are being created. The Government's position is to establish constructive cooperation with business, intensify investment policy, reform the mode of legal regulation of commodity property relations in Ukraine in connection with WTO accession and the near future of negotiations on a «deep» free trade zone between Ukraine and the EU. The role of legal levers in the context of economic reforms in Ukraine cannot be overestimated. But in fact, administrative and legal regulation requires reforming its model in the foreign economic sphere, in particular, a significant change in the ratio of public and private law interests. An important factor in this reform is the external factor, i.e. the already existing legal regulation of market relations, which operates successfully in economically developed countries. So, Ukraine has an alternative — either to borrow international experience or to go its own way of trial and error. The author analyzes the possibilities, features and limits of administrative influence in the sphere of the public administration of the foreign economic activity. The direct borrowing of European scientific experience without taking into account national specifics was critically assessed, and it was emphasized that a new ideology, new approaches in methods and means of adapting national legislation to EU legislation are needed to improve the efficiency of administrative and legal regulation. The facts when administrative acts arise outside the exercise of formal powers of the administrative bodies are investigated. Some administrative procedures that significantly affect the implementation of the foreign economic activity and the ability to protect Ukrainian industry from cheap and massive imports of goods are considered. Specific proposals have been made to differentiate foreign economic relations, which tend to the sphere of public law and are the environment of administrative influence of the state, which is a party to these relations and foreign economic relations between the subjects of private law.

Keywords: *administrative bodies, administrative acts, administrative procedures, foreign economic activity, WTO, EU legislation.*